

بررسی فضایی اثرات مکان‌های ورزشی بر محیط شهری اصفهان

دکتر محمد سلطان حسینی^۱، دکتر مسعود نادریان^۲، عابدین حجت^۳

۱ و ۲. استادیار دانشگاه اصفهان

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان

تاریخ دریافت مقاله: ۸۶/۱۱/۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۷/۴/۲۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تعیین اثرات اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی مکان‌های ورزشی بر محیط شهری اصفهان بوده است. روش تحقیق، توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری شامل کلیه ساکنان اطراف ورزشگاه‌های شهر اصفهان و مسئولان ورزشگاه‌ها بود. حجم نمونه برآورد شده پس از انجام یک مطالعه مقدماتی، برای ساکنان اطراف ورزشگاه‌ها تعداد ۱۸۵ نفر محاسبه گردید که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند و حجم نمونه مسئولان ورزشگاه‌ها برابر با جامعه آماری در نظر گرفته شد. ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه محقق ساخته بود که دارای تعداد ۳۰ سؤال و چهار حیطه (اثرات اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی) بود که پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۶ محاسبه شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه، از روش‌های آماری T تک متغیره و آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (F) استفاده شد. یافته‌ها نشان دادند، میانگین‌های حاصله در زمینه اثرات اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری از نظر مردم بزرگ‌تراز سطح متوسط (۳) بود. میانگین‌های حاصله در مورد اثرات اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری از نظر مسئولان ورزشگاه‌ها بزرگ‌تراز سطح متوسط (۳) بود، در حالی که این میانگین، در مورد اثرات اقتصادی کوچک‌تر از سطح متوسط بوده است. همچنین F مشاهده شده در سطح $\alpha = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین نظرات مردم و مسئولان ورزشگاه‌ها در خصوص آثار اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی مکان‌های ورزشی بر محیط شهری نشان داد.

کلیدواژه‌های فارسی: ورزش، مکان‌های ورزشی، محیط شهری، اثرات فضایی.

مقدمه

پیدایش محیط و بافت‌های مناسب شهری با عملکرد ساختارهای کلان اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در ارتباط است و تا یک جامعه به سطح قابل قبولی از توسعه نایل نشود، انتظار پیدایش فراگیر محیط‌های مناسب شهری وجود ندارد؛ زیرا ملت‌ها و دولت‌ها متناسب با سطح توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خود در محیط پیرامون خویش تأثیر می‌گذارند. با این حال، سازمان‌های ورزشی و شهرداری‌ها به موجب وظایف ذاتی خود می‌توانند تا حدودی در توسعه کالبدی، ورزشی شهر فعالانه دخالت کنند و روند توسعه در این بخش را نسبت به سایر بخش‌ها شتاب بخشند. برای دستیابی به محیط مناسب شهری عمل در سه حوزه برنامه‌ریزی، طراحی و تجهیز ضروری است. مسئولیت دولت به عنوان مهم‌ترین متصدی ورزش در کشور، نه تنها تحمل بار عظیم مالی است بلکه مسئولیت مدیریت و راهبری این برنامه‌ها را نیز بر عهده دارد. (۱) بر اساس قوانین مصوب و شاخص‌های ارائه شده از سوی مجامع و نهادهای تصمیم‌گیرنده، در بسیاری از کشورها برخورداری از یک سرانه مناسب از فضاهای ورزشی و خدماتی الزامی شده است، بنابراین در هرگونه برنامه‌ریزی شهری، فرصت‌های بهداشتی، تفریحی و زیست محیطی ایجاد می‌کند که به دنبال یک سرانه مناسب در تخصیص فضاها برای ارائه خدمات ورزشی در محدوده شهرها باشیم. این در حالی است که مکان‌های ورزشی به عنوان اساسی‌ترین بخش سخت‌افزاری در سازمان‌های ورزشی و جزئی از تأسیسات و سازمان‌های انسانی به طور مستقیم و غیر مستقیم بر محیط اطراف خود، اثرات منفی و مثبت می‌گذارند (۲) و این اثرات بر اثر همجواری با این محل‌ها، متوجه شهروندان و مردم اطراف آن می‌شود (۳) یکی از موارد مهمی که در خصوص اثرات مکان‌های ورزشی باید مورد توجه قرار گیرد، مسئله ازدحام جمعیت و شلوغی و عوارض ناشی از آن است. تماشاچیان مسابقات ورزشی، بخش بزرگی از جامعه ورزشی در سراسر جهان به حساب می‌آیند. آنان به میادین ورزشی هیجان و شکوه خاص می‌بخشند و در آن محیط اثرات متعددی می‌گذارند. (۴).

انجمن مدیریت استادیوم‌ها (۲۰۰۶)^۱، در گزارش سالانه خود خاطر نشان می‌کند که ساخت یک مجموعه ورزشی در کاونتی^۲ انگلستان باعث توسعه اقتصادی جامعه از قبیل: ایجاد شغل‌های محلی برای افراد ساکن شهر و افزایش فضای ورزشی در شهر شده است. البته در این گزارش، اثرات منفی ورزشگاه‌ها بر محیط اطراف خود را افزایش حجم ترافیک، کمبود و کاهش

-
1. Federation of Stadium Communities
  2. Coventry

محوطه پارکینگ، افزایش سروصدا، ایجاد آشغال و زباله، نورپردازی‌های تند و زیاد، نژادپرستی، دزدی و رفتارهای ضداجتماعی دیگر می‌داند. (۵)

گری^۱ (۲۰۰۵) گزارش داد در هنگام انتخاب زمین برای احداث و ساخت هر گونه مجموعه ورزشی باید به اثرات این مکان‌ها بر محیط و جغرافیای مناطق اطراف آن توجه شود که در مطالعه امکان پذیری ساخت ورزشگاه و مجتمع ورزشی در شهرستان جانسون^۲ ایالت کنزاس^۳ آمریکا به بررسی بازارهای محلی و اقتصاد منطقه، امکانات ورزشی موجود، شبکه حمل و نقل محلی و برآورد علاقه و نیازهای ورزشی ساکنان پرداخته شد (۶).

در مطالعه مشابه دیگر، برای ساخت پردیس دانشگاه مینه سوتا^۴، به بررسی عواملی همچون کاربری و نوع پوشش زمین، نوع استفاده از آب، فرسایش و رسوب زدایی زمین، کمیت و کیفیت آب‌های سطحی، آب‌های زاید، شرایط خاک، ترافیک، جابه‌جایی هوای ساکن اطراف، ارتعاش زمین هنگام ساخت ورزشگاه، سر و صدا، گرد و خاک، تأثیرات بصری، تأثیرات روی زیربنا و خدمات عمومی منطقه، ایجاد زباله و مواد جامد اضافی پر خطر، اثرات تجمع و تراکم افراد و تأثیرات اقتصادی، اجتماعی بر محیط اطراف این طرح پرداخته شده است. اثرات ازدحام جمعیت شامل: افزایش ترافیک و پارک کردن خودروها، سروصدا، برگزاری کنسرت، رفتارهای پرخاشگرانه ناشی از نوشیدن الکل و هیجانانگام مسابقه است. (۷)

در گزارش اثرات محیطی بال پارک^۵ بر مرکز شهر جانسون، اثراتی چون تغییر روشنایی، افزایش سر و صدا، ترافیک و کمبود پارکینگ، افزایش جرم و جنایت، بهبود و افزایش درآمد اهالی منطقه و نصب تابلوهای تبلیغاتی بزرگ اطراف بال پارک و اثراتی که روی بینایی می‌گذارد، مورد توجه قرار گرفت. گزارش، اثرات تغییر روشنایی و افزایش سر و صدا را مهم و غیر قابل اجتناب می‌داند و برای کاستن از اثرات آلودگی صدا، برای خانه‌های نزدیک، نصب پنجره‌های دوجداره را توصیه می‌کند. در ادامه گزارش آمده است که هیچ یک از همسایه‌ها با وجود مشکلات ذکر شده، مخالف وجود ورزشگاه نیستند. (۸)

در کشور ما، به دلیل عدم توجه به اثرات فضایی مکان‌های ورزشی، بارها اتفاق افتاده است که یک مجموعه ورزشی با صرف هزینه‌های زیاد و بدون توجه به آثار و تبعات این مکان‌ها در

-
1. Gray
  2. Johnson
  3. Kansas
  4. Minnesota
  5. Ball Park

نقطه‌ای از شهر ساخته شده و پس از گذشت مدتی از بهره‌برداری، اثرات منفی خود را نمایان ساخته است؛ به طوری که اغلب اوقات، انجام فعالیت‌های ورزشی در آنها متوقف شده یا کاهش یافته است. به عنوان مثال می‌توان ورزشگاه چهل هزار نفری ۲۲ بهمن اصفهان که با هزینه چندین میلیارد ریالی ساخته شده است را نام برد. استفاده از این ورزشگاه به دلیل مشکلات حاد ترافیکی، اجتماعی و سایر مسائل و مشکلاتی که در نتیجه انجام مسابقات و فعالیت‌های ورزشی در آن حاصل می‌شد، تقریباً غیرممکن شده است.

در همین راستا، در پژوهشی با عنوان تأثیر تبلیغات ورزشگاه روی قیمت‌های املاک مسکونی که در شهرهای دالاس، تگزاس و آرلینگتون انجام شد، نتایج پژوهش نشان داد تبلیغات ساخت‌وساز ورزشگاه، باعث کاهش قیمت املاک مسکونی گردید و به‌طور کلی، میانگین قیمت ملک قبل از شروع ساخت‌وساز ورزشگاه تقریباً ۱/۵ درصد نسبت به منطقه مجاور کاهش یافت (۹).

چون کوان^۱ و همکاران (۲۰۰۸)، در پژوهش خود مسائل مربوط به گردش ترافیکی را در بازی‌های المپیک پکن ارزیابی، و پیشنهاد کردند برگزاری رویدادهایی در این سطح نیازمند مطالعات گسترده و انجام عملیات‌های از پیش تمرین شده ترافیکی برای جابه‌جایی ورزشکاران، مربیان، مسئولان و تماشاگران و ... است (۱۰). همچنین، ژیانومینگ^۲ و همکاران (۲۰۰۸)، چگونگی عملیات آماده‌سازی سیستم حمل و نقل را در المپیک پکن مورد بررسی و ارزیابی قرار دادند. آنها توصیه کردند شهر میزبان، باید ابتدا نیازهای ترافیکی را تجزیه را تحلیل کند، و سپس تسهیلات و برنامه‌های حمل و نقل و ترافیک (مانند توسعه حمل و نقل عمومی) را هنگام برگزاری مسابقات تدارک ببیند (۱۱).

در تحقیقات صورت گرفته در داخل کشور، بیشتر به ماهیت و وضعیت ورزشگاه‌ها و مکان‌های ورزشی کشور پرداخته شده و توجهی به اثرات این محل‌ها بر محیط اطراف خود نشده است. (۱۲) با توجه به اهمیت اثرات مجموعه‌های ورزشی بر محیط اطراف خود، و نبود تحقیقات علمی در این زمینه در داخل کشور در هنگام ساخت و بهره‌برداری از این مکان‌ها، لزوم انجام این پژوهش مشخص و بارز می‌شود. در این پژوهش، به بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی مکان‌های ورزشی بر محیط شهر پرداخته شده و همچنین مقایسه‌ای بین مکان‌های مختلف ورزشی در میزان اثرات به جا گذاشته شده صورت گرفته است. امید است

1. Chunquan et al.

2 . Xiaoming et al.

با ارائه نتایج حاصل از این پژوهش بتوان به سازمان تربیت بدنی، کمیته ملی المپیک و سایر سازمان‌های ذی‌ربط توصیه‌هایی ارائه کرد تا در جهت برنامه‌ریزی برای ساخت و بهره‌برداری از مجموعه‌های ورزشی کشور، این امور را لحاظ نمایند و کاستی‌ها و ضعف‌های موجود را برطرف کنند.

روش‌شناسی تحقیق

با توجه به اینکه در این تحقیق، اثرات زیست محیطی و ترافیکی مکان‌های ورزشی بر محیط شهری از طریق نظرات مردم و مسئولان مورد سنجش قرار گرفته، بنابراین روش انجام پژوهش حاضر توصیفی - پیمایشی بوده است. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه ساکنان اطراف مکان‌ها و مجموعه‌های ورزشی، رؤسای هیأت‌های ورزشی و کارشناسان ارشد اداره تربیت بدنی، مسئولان نیروی انتظامی و مشاوران املاک بوده‌اند. در این پژوهش، مکان‌های ورزشی بنا به شرایط زیر انتخاب شدند:

۱. وجود سالن چند منظوره ورزشی و یا زمین چمن؛

۲. برگزاری مسابقات ورزشی مختلف؛

۳. قراردادن منازل مسکونی و واحدهای تجاری در اطراف آنها.

بر همین اساس، از بین ورزشگاه‌های شهر اصفهان، ۸ مجموعه ورزشی به نام‌های قزلباش، تختی، ملت، کارگران، پیروزی، انقلاب، خرازی و پوریای ولی انتخاب شدند که دارای سه شرط پیش‌گفته بودند.

حجم نمونه و روش نمونه‌گیری: به منظور تعیین حجم نمونه ساکنان اطراف ورزشگاه‌ها، با توجه به نامشخص بودن تعداد جامعه آماری، به وسیله یک مطالعه مقدماتی و تعیین واریانس جامعه و استفاده از فرمول، حجم نمونه برآورد شده برای تعداد ۱۸۵ نفر به دست آمد که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. همچنین حجم نمونه مسئولان ورزشگاه‌ها برابر با کل جامعه آماری یعنی ۵۸ نفر در نظر گرفته شد که تعداد ۴۹ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند. این افراد شامل، رؤسای هیأت‌های ورزشی و کارشناسان ارشد اداره تربیت بدنی مستقر در ورزشگاه‌ها، مسئولان نیروی انتظامی و مشاوران املاک نزدیک مجموعه‌های ورزشی بودند.

ابزار اندازه‌گیری: در این پژوهش، از پرسشنامه محقق ساخته (با استفاده از پرسشنامه‌های فضایی و کالبدی حیطة جغرافیا) استفاده شد. این پرسشنامه دارای تعداد ۳۰ سؤال بود که نظرات پاسخگویان را در چهار حیطة اثرات اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و زیست محیطی

مکان‌های ورزشی بر محیط شهری مورد سنجش قرار داده است. طیف پرسشنامه یاد شده ۵ گزینه‌ای و گزینه‌های آن از صورت خیلی زیاد تا خیلی کم، و نمره گذاری آن از ۵ تا ۱ بوده است. روایی محتوایی پرسشنامه توسط استادان و متخصصان مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن نیز پس از یک مطالعه مقدماتی به وسیله آلفای کرونباخ ۰/۸۶ سنجیده شد. چهار حیطة پرسشنامه به همراه تعداد سؤالات و زیرمجموعه‌های هریک از آنها عبارت‌اند از:

۱. اثرات اقتصادی (۷ سؤال): در این متغیر، عواملی همچون ایجاد اشتغال در محدوده اطراف ورزشگاه، رونق کسب و کار، افزایش در آمد اهالی و افزایش قیمت زمین‌های مسکونی و تجاری منطقه مورد بررسی قرار گرفت.

۲. اثرات اجتماعی (۹ سؤال): در این متغیر، عواملی چون افزایش ناهنجاری‌های اجتماعی، سلب آسایش ساکنان، افزایش شادابی و نشاط در اهالی منطقه، افزایش درگیری‌ها و نزاع‌های بدنی، افزایش گرایش اهالی منطقه به ورزش بررسی شد.

۳. اثرات ترافیکی (۷ سؤال): در این متغیر، عواملی مانند ایجاد ترافیک‌های مقطعی در زمان برگزاری مسابقات، افزایش امکانات حمل و نقل، کاهش محوطه و فضای پارکینگ و افزایش تخلفات راهنمایی و رانندگی مورد بررسی قرار گرفت.

۴. اثرات زیست محیطی (۷ سؤال): در این متغیر، عواملی چون افزایش سروصدا و آلودگی‌های صوتی، افزایش فضای سبز، ایجاد زباله و نخاله ساختمانی، سایه اندازی ورزشگاه بر محیط اطراف خود و افزایش آلودگی محیط زیست بررسی شد.

روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها: جهت تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از ابزار اندازه‌گیری از روش‌های آماری t تک متغیره و آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (F) استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در این قسمت، یافته‌های پژوهش در جدول‌های شماره یک تا چهار ارائه شده است.

جدول ۱. نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین نظرات مردم در خصوص میزان تأثیر مکان‌های ورزشی بر محیط شهری با سطح متوسط ($m=3$)

اثرات مکان‌های ورزشی	سطح متوسط	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی‌داری ($P \leq 0/05$)
اقتصادی	۳	۳/۷۲	۰/۹۹	۹/۱۹	۰/۰۰۱
اجتماعی	۳	۳/۵۴	۱/۰۵	۸/۴۷	۰/۰۰۱
ترافیکی	۳	۳/۸۴	۱/۲۹	۷/۳۰	۰/۰۰۱
محیط زیستی	۳	۳/۲۲	۱/۱۷	۹/۰۱	۰/۰۴

در تحلیل استنباطی، به منظور بررسی سطح معنی داری از آزمون «t» تک متغیره در سطح $\alpha = 0/05$ استفاده شد. میانگین‌های حاصله در خصوص اثرات اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری از نظر مردم، بزرگ‌تر از سطح متوسط (۳) بوده است. بنابراین، می‌توان اذعان کرد، از نظر مردم شهر اصفهان مکان‌های ورزشی (ورزشگاه‌ها) دارای اثرات اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری هستند.

جدول ۲. نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین نظرات مسئولان ورزشگاه‌ها در خصوص میزان تأثیر مکان‌های ورزشی بر محیط شهری با سطح متوسط (m=3)

اثرات مکان‌های ورزشی	سطح متوسط	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی‌داری ($P \leq 0/05$)
اقتصادی	۳	۲/۷۹	۱/۰۶	۰/۳۳	۰/۷۴
اجتماعی	۳	۳/۸۹	۰/۹۱	۷/۳۰	۰/۰۰۱
ترافیکی	۳	۳/۷۷	۱/۱۱	۶/۸۵	۰/۰۰۱
محیط زیست	۳	۳/۹۵	۱/۱۹	۹/۸۴	۰/۰۴

در تحلیل استنباطی، به منظور بررسی سطح معنی داری از آزمون «t» تک متغیره در سطح $\alpha = 0/05$ استفاده شد. میانگین‌های حاصله در خصوص اثرات اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری از نظر مسئولان ورزشگاه‌ها بزرگ‌تر از سطح متوسط (۳) بود، در حالی که در خصوص اثرات اقتصادی کوچک‌تر از سطح متوسط بوده است. بنابراین، می‌توان اذعان کرد، از نظر مسئولان ورزشگاه‌های شهر اصفهان، مکان‌های ورزشی (ورزشگاه‌ها) از نظر اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری اثر دارند، در حالی که بر اقتصاد دارای شهری هیچ تأثیری نیستند.

جدول ۳. نتایج آزمون F (مانوا) مقایسه میانگین نظرات مردم و مسئولان ورزشگاه‌ها در خصوص اثرات مکان‌های ورزشی بر محیط شهری

منبع	تأثیر مکان‌های ورزشی بر محیط شهری	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری	ضریب اتا
گروه	اقتصادی	۷/۹۱	۳	۲/۶۴	۱/۹۸	۰/۰۰۱	۰/۰۲۴
	اجتماعی	۷/۱۱	۳	۲/۳۷	۱/۳۶	۰/۰۲	۰/۰۱۶
	ترافیکی	۴/۱۲	۳	۱/۳۷	۱/۲۲	۰/۰۳	۰/۰۱۵
	محیط زیست	۲۹/۴۷	۳	۹/۸۲	۶/۷۶	۰/۰۰۱	۰/۰۰۸

F مشاهده شده در سطح $\alpha = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین نظرات مردم و مسئولان ورزشگاه‌ها در خصوص آثار اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی مکان‌های ورزشی بر محیط شهری نشان می‌دهد.

جدول ۴. مقادیر میانگین و انحراف معیار نظرات مردم و مسئولان ورزشگاه‌ها در خصوص اثرات مکان‌های ورزشی بر محیط شهری

گروه	اقتصادی		اجتماعی		ترافیکی		محیط زیست	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
مردم	۳/۷۲	۰/۹۹	۳/۵۴	۱/۰۵	۳/۸۴	۱/۲۹	۳/۲۲	۱/۱۷
مسئولان ورزشگاه‌ها	۲/۷۹	۱/۰۶	۳/۹۵	۰/۹۱	۳/۷۷	۱/۱۱	۳/۳۴	۱/۱۹

طبق نتایج حاصله در زمینه اثرات اقتصادی و ترافیکی مکان‌های ورزشی بر محیط شهری، میانگین نظرات مردم بزرگ‌تر و در زمینه اثرات اجتماعی و زیست محیطی اماکن ورزشی بر محیط شهری، میانگین گروه مسئولان ورزشگاه بزرگ‌تر بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه نتایج و تبعات حاصل از ساخت و احداث مجموعه‌های ورزشی بیش از هر زمان دیگری مورد توجه برنامه‌ریزان و مسئولان شهری قرار گرفته است. نتایج این مطالعه تحقیقی نشان داد، میانگین‌های حاصله از نظرات ساکنان اطراف مجموعه‌های ورزشی در خصوص اثرات اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری بزرگ‌تر از سطح متوسط (۳) بوده است، بنابراین می‌توان اذعان کرد، از نظر ساکنان اطراف مجموعه‌های ورزشی شهر اصفهان مکان‌های ورزشی (ورزشگاه‌ها) دارای اثرات اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری هستند. این در حالی است که میانگین‌های حاصله از نظرات مسئولان ورزشگاه‌ها در خصوص اثرات اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری بزرگ‌تر از سطح متوسط (۳)، اما در خصوص اثرات اقتصادی، کوچک‌تر از سطح متوسط بوده است. بنابراین، می‌توان اذعان کرد، از نظر مسئولان ورزشگاه‌های شهر اصفهان، مکان‌های ورزشی (ورزشگاه‌ها) در زمینه اجتماعی، ترافیکی و محیط زیستی بر محیط شهری اثر دارند، در حالی که بر اقتصاد شهری دارای هیچ تأثیری نیستند. مسئولان ورزشگاه‌ها معتقدند، این مجموعه‌های ورزشی، بر ایجاد اشتغال، تغییر قیمت زمین‌های مسکونی محدوده ورزشگاه‌ها، تغییر قیمت زمین‌های تجاری محدوده

ورزشگاه‌ها، تغییر قیمت زمین‌های ورزشی و تغییر مشاغل، افزایش درآمد اهالی منطقه تأثیری نداشته‌اند و به طور کلی، موجبات تغییر و تحول اقتصادی را فراهم نکرده‌اند. این در حالی است که در پژوهش‌های انجمن مدیریت ورزشگاه کاونتی انگلستان (۲۰۰۶)، هافمن (۲۰۰۵)، هاگر (۲۰۰۶)، کاسپار (۱۹۹۶)، واتسون (۲۰۰۲) و سانتو (۲۰۰۵) نشان داده شد که وجود مکان‌های ورزشی، بر اقتصاد منطقه اثرات مثبتی داشته و موجب رونق اقتصادی آن منطقه شده است (۵، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۸، ۷). به طوری که در پژوهش واتسون (۲۰۰۲) گزارش داده شد که ورزشگاه ساخته شده در منطقه، علاوه بر ایجاد درآمد ۶۰۰ میلیون دلاری، تعداد ۶۱۰۰ شغل تمام وقت و ۲۶۰۰ شغل کاذب را نیز، ایجاد کرده است (۱۷). بنابراین، یافته‌های پژوهش‌های یاد شده با یافته‌های پژوهش حاضر در خصوص اثرات اقتصادی ورزشگاه‌ها همسو نیست و این می‌تواند ناشی فعالیت گسترده و تمام وقت در ورزشگاه‌های خارجی در طول هفته و برگزاری مسابقات متعدد در آنها باشد. بنابراین، افراد زیادی در طول هفته به ورزشگاه‌ها مراجعه می‌کنند در حالی که، ورزشگاه‌های شهر اصفهان تقریباً یک روز در هفته و آن هم در هنگام برگزاری مسابقات فعال هستند، بنابراین بر کسب درآمد مردم منطقه نتوانسته است اثرگذار باشد.

در مقایسه نظرات مردم و مسئولان ورزشگاه‌ها در مورد اثرات مکان‌های ورزشی بر محیط شهری در زمینه اثرات اقتصادی و ترافیکی مکان‌های ورزشی بر محیط شهری، میانگین نظرات مردم بزرگ‌تر و در زمینه اثرات اجتماعی و زیست‌محیطی اماکن ورزشی بر محیط شهری میانگین گروه مسئولان ورزشگاه بزرگ‌تر بوده است. به نظر می‌رسد تفاوت در دیدگاه‌های نظر مردم و مسئولان ورزشی در مورد اثرات مکان‌های ورزشی بر محیط شهر، به تخصصی برخورد کردن مسئولان به پدیده ورزش و اثرات مکان‌های ورزشی بر محیط اطراف خود، انتظارات و اطلاعات آنها در مورد اثرات ورزش، نبود مجاورت دائمی مسئولان با ورزشگاه‌ها و مشاهده اثرات مکان‌های ورزشی از داخل توسط مسئولان ارتباط داشته باشد.

همچنین سؤالات پرسشنامه در رابطه با ایجاد ترافیک در منطقه، ایجاد ترافیک‌های مقطعی در زمان برگزاری مسابقات، ایجاد تصادفات و گره‌های ترافیکی در زمان برگزاری مسابقات، کمبود محوطه و فضای پارکینگ، معنی دار و دارای شدت بیشتر از متوسط بوده است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش گری (۲۰۰۵)، انجمن مدیریت ورزشگاه کاونتی انگلستان (۲۰۰۶)، هافمن (۲۰۰۵)، هاگر (۲۰۰۶)، چوکوان (۲۰۰۸)، هیرین و دپکین (۲۰۰۷) و زانومینگ (۲۰۰۸) همخوانی دارد (۸، ۷، ۶، ۹، ۱۰، ۱۱).

با توجه به این نکته که احداث هر نوع ساختمان و بنا منشأ ایجاد ترافیک شهری بوده و از این

میان مکان‌های ورزشی، یکی از هدف‌های سفرهای درون شهری و کاربری‌های مهم اراضی است و موجب همگرایی و واگرایی شدید مردم در هنگام مراجعه به آنها در وقایع مهم ورزشی می‌شود، اثرات منفی زیادی روی ترافیک شهری می‌گذارد (۱۱،۱۳،۱۰)

افزایش ترافیک در زمان برگزاری مسابقات، نشان‌دهنده این مطلب است که در آن هنگام، تماشاچیان زیادی برای دیدن مسابقات به ورزشگاه‌ها می‌آیند و در هنگام ورود و خروج آنان، ترافیک سواره و پیاده بیشتری ایجاد می‌شود. این یافته اهمیت توجه به مسائل ترافیکی در مکان‌یابی و بهره‌وری از مکان‌های ورزشی را نمایان می‌سازد؛ موردی که جزو معیارهای مکان‌یابی و برنامه‌ریزی زمین و مکان‌های ورزشی در شهر است (۱۱).

اثرات اقتصادی مکان‌های ورزشی بر محیط شهری، از سوی مسئولان ورزشگاه‌ها معنی‌دار نبوده، اما از نظر مردم معنی‌دار بوده است که این یافته براساس نظرات مردم، نتایج پژوهش‌های انجمن مدیریت ورزشگاه کاونتی انگلستان (۲۰۰۶)، گری (۲۰۰۵)، هافمن (۲۰۰۵)، هاگر (۲۰۰۶) را تأیید می‌کند، در حالی که نظرات مسئولان ورزشگاه‌ها را مورد تأیید قرار نمی‌دهد. هر چند اکثر فعالیت‌های ورزشی، یک جنبه اقتصادی شفاف و واضح به همراه دارد و آن اینکه ورزش تأمین‌کننده معاش تعداد انبوهی از مردم در سراسر جهان است و در بسیاری از کشورهای توسعه یافته، یک منبع اصلی برای ایجاد اشتغال برای افراد و یک هدف مطلوب برای سرمایه‌گذاری به شمار می‌رود (۱۶)، ولی معنی‌دار نبودن اثرات اقتصادی مکان‌های ورزشی در این پژوهش را می‌توان به فعالیت‌های پایین این مجموعه‌ها و همچنین کمبود کاربری‌های تجاری اطراف آنها و نامربوط به ورزش بودن این کاربری‌ها، توجیه کرد.

اثرات اجتماعی مکان‌های ورزشی بر محیط شهری، معنی‌دار نبود، که این یافته با نتایج تحقیقات انجام گرفته در این زمینه مانند: هافمن (۲۰۰۵)، انجمن مدیریت ورزشگاه کاونتی انگلستان (۲۰۰۶) و هاگر (۲۰۰۶) همخوانی دارد (۷، ۵، ۸). ورزش را می‌توان یک پدیده دو سویه در نظر گرفت که در یک طرف آن حس بهروزی، کیفیت بالای زندگی، جلوگیری از جرم و بزهکاری، شادابی و نشاط، و در طرف دیگر اوباشیگری، ریخت و پاش، خرابکاری، رفتارهای منافی آداب اجتماعی، جرم و جنایت و استفاده مفرط از داروهای دوپینگی و غیر مجاز برای کسب عناوین قهرمانی قرار دارد. به نظر می‌رسد معنی‌دار نبودن اثرات اجتماعی مکان‌های ورزشی در این پژوهش احتمالاً مربوط به دلایلی از قبیل: برگزار نشدن مسابقات متعدد در این ورزشگاه‌ها، نداشتن و یا کمبود تماشاچیان متعصب به یک تیم ورزشی، عدم استعمال الکل توسط تماشاچیان (برخلاف تماشاچیان برخی از کشورهای دیگر)، برخوردار بودن تماشاچیان از فرهنگ تماشای مسابقات ورزشی و رعایت شئون اخلاقی توسط آنان بوده و باعث شده است تا

شاهد ناهنجاری‌های اجتماعی و بدآموزی‌های اخلاقی در محدوده اطراف این ورزشگاه‌ها نباشیم.

اثرات محیط زیستی مکان‌های ورزشی بر محیط شهر، معنی‌دار است و دو سؤال مربوط به پرسشنامه که راجع به افزایش سروصدا و سایه اندازی ورزشگاه بر محیط اطراف خود بود، دارای شدت بیشتر از متوسط بوده است که این نتایج با یافته‌های تحقیقات نیکبخت (۱۳۸۲)، هافمن (۲۰۰۵)، انجمن مدیریت ورزشگاه کاونتی انگلستان (۲۰۰۶) و هاگر (۲۰۰۶) همخوانی دارد (۴، ۵، ۷، ۸). ایجاد سروصدا را می‌توان همواره قرین و همراه با فعالیت‌های ورزشی و به ویژه مسابقات ورزشی دانست و این آلودگی‌های صوتی زمانی شکل حاد به خود می‌گیرند که مسابقات در فضای آزاد و با حضور تماشاچیان زیاد صورت گیرد. مقابله با سروصدا حاصل از فعالیت‌های ورزشی تقریباً غیر ممکن است، اما می‌توان با تعبیه فضای سبز در اطراف ورزشگاه، مقداری از سروصدا را که به اطراف متصاعد می‌شود، کم کرد. سایه اندازی ورزشگاه بر محیط اطراف خود نیز به دلیل بزرگ بودن بنای ورزشگاه‌ها و مجاورت مستقیم این مکان‌ها با کاربری‌های مسکونی و تجاری است.

تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی ورزشگاه‌های مختلف بر محیط شهر متفاوت بود و این نتیجه را می‌توان با توجه به قرار گرفتن ورزشگاه‌ها در نقاط مختلف شهری، ظرفیت ورزشگاه‌ها، برگزاری مسابقات مختلف و نحوه فعالیت‌های آنها بررسی و تحلیل کرد. این نکته را نیز باید مد نظر قرار داد که هر چقدر ظرفیت ورزشگاه بیشتر باشد و فعالیت‌های ورزشی بیشتری در آن برگزار شود، دارای اثرات بیشتری بر محیط شهری است.

منابع:

۱. معاونت امور فنی، دفتر تحقیقات و معیارهای فنی (۱۳۷۴). «موازین فنی ورزشگاه‌های کشور، مطالعات وضع موجود مراکز ورزشی». ج اول، چاپ اول، سازمان برنامه و بودجه.
  ۲. رحمانی، بیژن (۱۳۷۳). «مقدمه‌ای بر جغرافیای ورزش، زمینه‌ها و انگیزه‌های طبیعی و انسانی». انتشارات معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران، چاپ اول.
  ۳. شکوهی، حسین (۱۳۸۳). «فلسفه جغرافیا». انتشارات گیتاشناسی، چاپ دوازدهم.
  ۴. نیکبخت، عبدالحمید (۱۳۸۲). «آسیب‌شناسی رفتار تماشاچیان مسابقات ورزشی با تأکید بر مسابقات فوتبال». پایان‌نامه کارشناسی علوم اجتماعی، دانشگاه اصفهان.
5. Federation of Stadium Communities (2006). Retrieved November 12, from

- www.f-s-c.co.uk/pdfs/2003%20FSC%20Annual%20Report.pdf.
6. Gray, K.A (2005). Feasibility Study for a proposed Stadium, Sports Complex, and Retail Development. Retrieved November 12, 2006 from www.sportkc.org/news/documents/SoccerFinalReport9-29-05.pdf.
  7. Hoffmann, B.A (2005). Traffic, parking, crowds top local concerns over University of Minnesota stadium. Retrieved November 12, 2006 from www.umn.edu/lookup?SET_INSTITUTION=UMNTC&UID=bswanson - 8k.
  8. Heger, M.A (2006). Ballpark environmental report highlights traffic and noise. Retrieved November 12, 2006 from www.communitynewspapers.com/archives/rosegardenresident/20060309/rg-letters2.shtml.
  9. k.Dehring, C. A., Depken, C. A. and Ward, M. R. (2007), The Impact of Stadium Announcements on Residential Property Values: Evidence from a Natural Experiment in Dallas-Fort Worth. Contemporary Economic Policy, Vol. 25, No. 4, pp. 627-638.
  10. Chunquan, Y. Xiaodong, Z. Jiangyan, W. Di, H. Yue, Z. (2008), Traffic Organization with Simulation for Vehicles on Beijing Olympic Venues. J Transpn Sys Eng & IT, 8(6), 25-31.
  11. Xiaoming, L. Jifu, G. Zhuangzhi, S. (2008), Traffic Operation with Comments during Beijing Olympic Games. J Transpn Sys Eng & IT, 8(6), 16-24.
  ۱۲. کوزه چیان، هاشم (۵۸-۱۳۵۷). «بررسی وضع کنونی باشگاههای ورزشی عمومی تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی دانشگاه تهران.
  ۱۳. پور جعفر، محمد رضا و ادب خواه، مصطفی (۱۳۸۲). «برنامه بررسی پیامدهای افزایش تراکم ساختمانی بر بار ترافیک تولیدی». مجله تازه های ترافیک، (۱۹) صص: ۳۲ - ۳۷.
  ۱۴. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران (۱۳۷۳). «آیین کار مکان های ورزش، طراحی و اندازه ها». شماره استاندارد ۳۴۴۰.
  ۱۵. وارن، سو و ویدریک، مایکل (۱۳۸۴). «جغرافیای ورزش و اوقات فراغت». ترجمه زهرا احمدی پور، پگاه اندیشه، چاپ اول.
  16. Kaspar, R.A. (1998). Sport, Environment and Culture. Retrieved November 12, 2006 from www.aalfa.org/olympicinformationcenter/olympicreview/1998/orexxvi20/orerxxvi20zcc.pdf
  17. Watson, J.A. (2002). The Impact of the Manchester 2002 Commonwealth Games. Retrieved November 12, 2006 from <http://www.manchester.gov.uk/corporate/games/impact.htm>.

18. Santo, CH.A. (2005). The Economic Impact of Sports Stadiums: Recasting the Analysis in Context. Retrieved November 12, 2006 from www.cat.inist.fr/?aModele=afficheN&cpsidt=16806458.

